

Mreža izvedbenih umjetnosti 2023.

Okrugli stol / Performans i svakodnevnica (Ponuda i potražnja), moderator: Juraj Šantorić / 28.6.2023. / Booksa, Zagreb / Domino

Juraj Šantorić:

„U sklopu ovogodišnjeg programa Festivala perforacije (2023.) kojeg godinama organizira Udruga Domino imao sam priliku sudjelovati u kreiranju popratnog programa unutar kojeg smo realizirali dva okrugla stola, prvi pod nazivom „Performans i svakodnevnica (ponuda i potražnja)“ kojeg smo održali 28. lipnja, a dva dana kasnije, 30. lipnja održali smo i drugi okrugli stol pod nazivom „Performans kao znanstveni žanr“.

Suradnja je nastala nakon poziva koji mi je udruga uputila, a koji je bio refleksija na moje prethodne akcije vezane za edukaciju o umjetnosti performansa te popularizaciju samog žanra - riječ je uglavnom o studentskim projektima realiziranim kroz neformalni aktivizam i studentske organizacije. Na tom tragu osmišljen je i popratni program Perforacija u kojem smo željeli potaknuti širu interdisciplinarnu raspravu o promišljanju performansa i performativnosti te djelovati afirmativno u vidu poticanja i osnaživanja publike, promišljanja kritike i teorije umjetnosti te potencijalima žanra performans uopće.

Gošće okruglog stola „Performans i svakodnevnica (ponuda i potražnja)“ bile su grafičarka i plesna umjetnica Mia Štark te multimedijalna umjetnica Ksenija Kordić. Cilj susreta bio je komunicirati o svakodnevici izvedbenih umjetnika, ukazati kako nastaju kreativni procesi i kroz koje faze (publici nevidljive) prolaze umjetnici u kreiranju te kako izgleda njihov kontakt s tržištem rada. Tematske cjeline koje smo prokomentirali su: Uvjeti rada, prilike za mlade umjetnike, zavisnost nezavisne scene, aktivizam i otpor, institucionalizacija, svakodnevnica umjetnika i umjetnica performansa, performativnost u svakodnevici. **Iz diskusije se može zaključiti kako je nezavisna kulturno-umjetnička scena izuzetno prekaran poslovno-radni krajolik u kojem nepredvidivost igra veliku ulogu i u vidljivosti na sceni i poslovnim prilikama kao i u naknadnim isplatama honorara i često nestandardiziranim obrascima financiranja. Umjetnice su također naglasile visoko prisutan nedostatak prostora za rad u kojem bi umjetnici nezavisne scene mogli vršiti svakodnevne probe te svoje umjetničke projekte i eksperimente, a kao osobit problem pokazao se nedostatak raspoloživih ateljea kao i raspodjela postojećih.**

Sudjelovanje u festivalu te prilika da s kolegama promišljam o umjetnosti performansa kroz navedena očišta otvorila mi je niz prilika za upoznavanje novih ljudi i stjecanje novih vještina te razmjenu iskustava što je u prekarnim uvjetima nezavisne scene dakako važan faktor koji često djeluje kao slamka spasa.“

Radionica / Jasna Žmak i UPUH: Od srama, preko srama, protiv srama / 2.7.2023. / OKC Palach, Rijeka / Prostor plus i Domino

Psihodramska radionica “Od srama, preko srama, protiv srama” održana je u nedjelju 2.7.2023. u OKC Palach u Rijeci u sklopu festivala Perforacije, u organizaciji Udruge plesnih umjetnika Hrvatske i udruge Prostor plus. Na radionicu se prijavilo sedam polaznica, a sudjelovalo je njih pet, pod vodstvom dramaturginje i psihodramatičarke Jasne Žmak.

Polaznice su, očekivano, bile žene mlađe i srednje životne dobi (od 27 do 44 godine starosti), mahom s prethodnim terapijskim iskustvom, i različitim stupnjevima involviranosti u izvedbenu zajednicu (od amaterske do studentske razine). Fokus radionice bio je na sramu vezanom uz tijelo, a kao neke zajedničke teme kristalizirali su se **pritisci okoline oko tjelesnog izgleda i fizičke spremne te uloga rane socijalizacije i (umjetničkog) obrazovanja u formiranju slike vlastitog tijela.**

Polaznice su na radionici dobile priliku, kroz niz psihodramskih vježbi, doći u kontakt sa svojim odnosom prema sramom, proraditi neke njegove dijelove te istražiti moguće mehanizme za buduće lakše odnosno bolje nošenje sa njime.

Sram se na ovoj radionici ponovo pokazao kao izuzetno teška, ali bitna tema, koja sa sobom nosi cijeli koloplet drugih emocija i odnosa. Kao najvažniji aspekt zajedničkog rada istaknula bih važnost otvaranja prostora za proradu ovakvih tema, u sigurnom okruženju i uz podržavajuću okolinu, što je tijekom radionice postignuto.

Okrugli stol "Što vam je potrebno da budete umjetnici?" / 10. 11.2023. / 12.00 / Kino Edison, Karlovac / F.R.E.E. D.A.N.C.E., Pozitivna sila i Domino

Okrugli stol uspješno je otvorio prijeko potrebnu diskusiju u Karlovcu o **položaju i uvjetima rada plesnih umjetnika i radnika u kulturi iz različitih lokalnih sredina.**

Sama inicijativa i ideja okruglog stola osmišljena je u suradnji organizacija Free Dance, Domino i Pozitivna sila u okviru projekta Mreža izvedbenih umjetnosti 2023. Na prijedlog Antonije Kuzmanić zajednički je prihvaćen naziv okruglog stola. Sam koncept i scenarij okruglog stola prepušten je organizatoru i lokalnom partneru u Karlovcu.

Zanimljivo je istaknuti i da se **u Karlovcu po prvi puta uopće dogodio jedan ovakav okrugli stol** koji fokusirano problematizira i otvara diskurs izazova djelovanja u polju izvedbenih umjetnosti.

Na stolu su sudjelovale članice i predstavnici mreže, gosti govornici koji su fokusirano predstavljali različite segmente (uloge) djelovanja samostalnih umjetnika, umjetničkih organizacija i udruga u kulturi kao i načine samoorganizacije i metode djelovanja i suradnje te predstavnici članova povjerenstva za suvremeni ples i pokret te suvremeni cirkus Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Vrlo živu diskusiju vodila je iskusna moderatorica Maja Purgar sa govornicima:

Alexandra Madsen, Predsjednica, Članica Upravnog odbora Udruge plesnih umjetnika Hrvatske

Koraljka Begović, samostalna umjetnica

Tea Kantoci, predstavnica Antisezone i producentica UO Objekt plesa

Zvonimir Dobrović, Domino, predstavnik i inicijator Mreže izvedbenih umjetnosti / online

Matija Ferlin, član Stručnog povjerenstva za suvremeni ples i pokret te suvremeni cirkus Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske/ online

Antonia Kuzmanić, članica Stručnog povjerenstva za suvremeni ples i pokret te suvremeni cirkus Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske/ online

Na poziv i sudjelovanje u okruglom stolu odazvali su se i neki djelatnici u kulturi i javnim i obrazovnim ustanovama u Karlovcu, umjetnici i predstavnici lokalnih vlasti. Tako su stolu prisustvovali između ostalih i **Sonja Zalar** karlovačka umjetnica, **Irena Šegavić Čulig** ispred društvenih djelatnosti i odjela za kulturu Grada Karlovca, ravnateljica Glazbene škole u Karlovcu **Snježana Mrljak**, ravnatelj Kina Edison **Ivan Gojmerac**, zaposlenici Kina Edison, **Ksenija Sanković** iz Kino kluba Karlovac te suradnici Free Dance-a **Denis Stošić** i **Miran Barjaković**.

Fokus samog stola bio je učiniti vidljivijim umjetnička djelovanja i proizvodnju te sam rad u trenutnoj situaciji.

Od strane moderatorice otvorena su bila različita pitanja.

Sam koncept i scenoslijed stola proizašao je iz suradnje moderatorice i govornika, te se tako posložio slijedećim temama/pitanjima kako slijedi:

AM: **problem vidljivosti** suvremenog plesa u Hr/ brendiranje

ZD: međunarodna vidljivost - profesionalna publika

AK: Zašto suvremeni plesači imaju mali broj izvedbi van Hrvatske?

AK: Zašto je općenito fokus isključivo na potpori koju mogu ostvariti unutar naših granica?

AK: Jesu li njihovi izvedbeni apetiti zadovoljeni sa festivalima i drugim izvedbenim prilikama u Hrvatskoj?

ZD: **uvjeti rada**

ZD: prostori za rad

ZD: planiranje projekata u odnosu na cikluse financiranja

AM: zagovaranje sigurnih, pravičnih i održivih radnih uvjeta za plesne umjetnike

KB: Pitanje održivosti za plesne umjetnike u trenutnom sustavu financiranja.

KB: Zadaci, angažmani i poslovi koje samostalna plesna umjetnica / umjetnik treba provoditi

MF: **Suradnja Ministarstva (MKM) i plesne scene/** pomoci i vidljive promjene, buduće potrebe i smjernice

MF: Odnosi institucija i umjetnika

MF: ADU i strateške smjernice proizvodnje umjetnika (pedagogije, izvedbenih), suradnje institucija Ministarstva kulture i Ministarstva obrazovanja

MF: lokalni, nacionalni i međunarodni okviri

MF: ples unutar institucija, povlačenje paralele, da li sustav i institucije razumiju ili su umjetnici prepušteni sami sebi

AM: **platforma za dijeljenje informacija i resursa**

AM: članovi UPUH-a imaju koristi od zajednice u kojoj si često međusobno dijele prilike, izvori financiranja, iskustva, perspektive, obrazovni alati itd.

KB: Održivost modela financiranja prema umjetnicima "srednje generacije".
Mid career artist... / perspektive djelovanja samostalnih umjetnika

AM: **decentralizacija i povezanost međugradske suradnje** (prostori za izvedbu, rezidencije, edukacija

ZD, KB: mogućnosti daljnjeg usavršavanja

KB: umrežavanje

KB: nedostatak podrške samostalnim umjetnicima u djelovanju kroz manjak prostora za izvedbe ali i neadekvatne realizacije programa unutar kulturnih centara i plesnog centra u Zagrebu

TK: **mogućnost kontinuiranog i sustavnog programiranja/rada**

(budućnost, razvoj publike implementiranjem različitih formata poput programa mlade scene, diskurzivnog formata, arhivskog programa, itd.)

TK: model suradnje između Antisezone i MSU (prednosti, nedostaci,

struktura, svakodnevica)

TK: (umjetnička) autonomija unutar institucije

KB: nedostatak produkcije i marketinške podrške za samostalne umjetnike što uvelike utječe na djelovanje i kvalitetu provedbe projekata

AM: projekt UPUH-a suradnje s Ekonomskim fakultetom u Zagrebu, smjer Marketing

ZD: kapacitiranost menadžmenta

AM: problem hiperprodukcije suvremenog plesa u Zagrebu

AM: programska aktivnost UPUHA Susreti koji nedostaju

TK: motivacija i početak stvaranja Antisezone (reakcija na ZPC, urušavanje infrastrukture, poziv iz MSU)

TK: refleksija na pet godina provedbe programa (tim, ključni principi, uključivost, estetski suodnosi, održivost, važnost prilagodbe/transformacije, potreba interdisciplinarnosti)

AK: Treba li umjetnik raditi i **producentski dio posla** u prijavljivanju projekata i kako tome doskočiti? (Ovo se vezuje na pojavu da se često od plesača očekuje da predstave koje su ugovorene za neke izvedbe samostalno prijavljuju na isti natječaj od Ministarstva kulture radi osiguravanja dodatnog financiranja.)

AK: Je li potrebno mijenjati Pravilnik pri HZSU da bi se smanjio pritisak produkcije na umjetnike?

Otvorila su se razna pitanja prostora, ljudskih resursa, uvjeta te izazova financiranja i same održivosti umjetničkih radova ali i rada i budućnosti umjetnika.

ZAKLJUČCI I PROMIŠLJANJA:

Velika tema „Što vam je potrebno da budete umjetnici“ iziskuje **kontinuirano i ustrajno bavljenje i govorenje o svim aspektima i uvjetima djelovanja** (prostora, financiranja, odnosa pojedinca i zajednica kao i lokalnih vlasti).

Status umjetnika ne treba braniti već njegovati i podupirati.

Primijećeno je da pojedine individue unutar institucija imaju izraženiji aspekt razumijevanja suvremenog plesa a time i zagovaranja plesa.

Većinom se djelovanje (koje inače iziskuje velike napore samih umjetnika) **bazira u dva do tri grada i to ponajviše u kontekstu festivala.** Većinom su to gostovanja na upit producenata. Sva gostovanja van festivala događaju se na inicijativu umjetnika.

Na primjeru **INK Pula** vide se **pomaci u razumijevanju i angažmanu na zagovaranju unutarnjih smjernica** u kojima se polazi od programacije i dosljednosti prikazivanja plesa bar jednom mjesečno. Iako je to polje koje nije razvijeno i sama ideja čini pomak u afirmaciji suvremenosti repertoara.

Na primjeru **Antisezone** i **ideje dijeljenja (spajanja) resursa kroz suradnje umjetnika, umjetničkih organizacija i institucije MSU-a** poželjno bi bilo otvoriti sve institucije u nekim vidovima suradnja i razumijevanju plesa u njima

Iako su iskustva različita i jako ovise o pojedincima uočljivi su napredak i povećana vidljivost plesa kao i rad na publici.

Zajednički su identificirani i ponovno izgovoreni:

- trenuci „kretanja ispočetka“ u različitim situacijama kao što su: branjenje plesa, pojašnjavanje programa, uvođenje novih suradnika u tim te važnost resursa ljudstva u provođenju aktivnosti i programa.
- Koliko je teško biti samostalni umjetnik
- Nepostojanje sustavnih podrška te umarajući proces i posao svih drugih angažmana da bi se predstava desila koji dovodi do iscrpljujućih resursa
- Prepoznavanje da ljudi su naviknuti na imena ne na suvremeni ples kao granu umjetnosti
- Velik broj problema posljedica je toga što ples nije dio obrazovnog sustava i nevidljiv je i neshvaćen je jer ne postoji od rane dobi u okruženju zajednica (od obitelji, vrtića, škola itd.)

VIDLJIVOST

Pitanje vidljivosti – istaknulo se kao izrazito važno kao i **poboljšanje dolaska informacije do javnosti kako je suvremeni ples od velikog interesa i legitimna umjetnička disciplina kao sve druge**. Začudna je situacija u kojoj je uopće potrebno braniti istu.

Prepoznate su promjene pokrenute kroz suradnju i dijalog UPUH - PULS – MKIM, te poboljšanja i tip dijaloga sa scenom. U nekim stvarima desile su se promjene (potpore za istraživanje i proces u plesu, a ne samo prekaru produkciju) i povećanje financija.

PODRŠKE I PROSTORI

Više puta je naglašeno kako je MKM jedan kotač u mehanizmu podrške.

Postoje i puno drugih kotača koji su nepokrenuti: lokalne samouprave. Sama činjenica koja je nama krucijalna je pitanje infrastrukture koja ovisi o namjeri postojećih institucija.

Možda je **potrebno razgovarati i o nacionalnom centru plesa**; Centar negdje drugdje van Zagreba koji će biti od strateške važnosti za sve u Hrvatskoj.

Iako je **scena suvremenog cirkusa** puno manja nego plesna **prepoznat je još dublji problem nedostatka izvedbenih resursa po cijeloj Hrvatskoj**.

Iako je otvoreno polje komunikacije s Ministarstvom i prenijete su neke strateške smjernice, realno su prepoznati pomaci koji su nedostižni u kratkom roku (pitanje edukacije, ljudskog resursa - pedagoga, prostora).

Još uvijek je prisutan nesrazmjer iznosa u financiranju produkcija, posebice afirmiranih umjetnika.

PRODUKCIJE I MENADŽMENT U KULTURI

Prepoznat je dodatni problem što se ne ulaže dovoljno znanja u vođenje scene, na razini vođenja institucija. Menadžerstvo u kulturi doprinijelo bi boljem sustavu funkcioniranja umjetničkog eko sustava.

Umjetničke razine zapnu radi pomanjkanja funkcioniranja sustava koji bi trebao biti u pogonu.

Osim ponovnog isticanja kako umjetnik od svog umjetničkog rada teško mogu živjeti – prepoznat je i nedostatak umrežavanja s međunarodnom scenom.

Domaći umjetnici dovoljno ne nastupaju vani u međunarodnom kontekstu.

U produkcijskog razini hrvatske predstave su oskudno producirane predstave.

Postprodukcija – loša.

Vještina koja je potrebna da bi se stvari posložile je nepostojeća jer npr nema agenta za umjetnika i nema tržišta.

SUVERENI ASPEKT SUVREMENOSTI SE TREBA AFIRMIRATI

Zaključeno je da ga uopće ne treba braniti, već ga je potrebno njegovati i hraniti!

Pitanje - Zašto nam je potrebna plesna kultura i umjetnost i što nam donosi u kvaliteti životu? - Ne bi smjelo biti upitno zašto!

Otvorena je i diskusija o tome koliko je to važno i kako se tretira tradicija i suvremenost.

Tragično je s jedne strane kako bavljenje suvremenim plesom postaje ekskluzivno i inkluzivno.

Iz tog razloga je užasno bitno da društvo prepoznaje taj dio kulture i umjetnosti.

Društvo bez toga stagnira.

Ne treba braniti ples!

VAŽNOST UMREŽAVANJA I RAZMJENA (PRODUKCIJSKI KAPACITETI U MNAJIM GRADOVIMA)

Iako se stvari pomiču, npr. u Zagrebu, Rijeci, Puli, Zadru prepoznato je kako u malim gradovima jako nedostaje znanja, pulsa i načina kako se u menadžerskom smislu stvari mogu mijenjati i poboljšati.

Iako bi trebale stvari biti lakše u manjim gradovima ponekad krucijalna podrška lokalne zajednice izostaje – prepoznaje se podrška od strane države, a ne od lokalne zajednice.

Kod decentralizacije scene – izvrstan je primjer Domina i održavanje programa u drugim gradovima.

Prepoznati su izazovi:

- Kulturni centri i kazališta nisu navikli na razmjenu programa
- Nisu garantirana reprizna gostovanja, već su to individualni angažmani
- Važnost rada na drugim mjestima, druge scene, druga okruženja (Ne postoji element koji to podupire. Taj sustav je nešto što bi se trebalo pojačati.)
- Važnost dostupnosti
- Odgovornost sustava (lokalne zajednice) a ne pojedinca da omogući programe kako bi se približio ples zajednicama i afirmirala suverenost izvedbenih suvremenih programa
- Budžet je u nesrazmjeru sa projektima
- Programi nisu dovoljno otvoreni da bi se umjetnici dalje razvijali
- Umjetnici su prepušteni sami sebi i kolektivnom nezadovoljstvu
- Pitanje edukacije suvremenog cirkusa
- Generacije danas ovise isključivo o roditeljima ili jako malom broju nastavničkog kadra – kada govorimo o konzumaciji programa u kazalištu - izvedbena umjetnost
- Nepostojanje infrastrukture izvedbenih prostora posebice za suvremeni cirkus, nepostojanje kadra za suvremeni cirkus
- Reproducira se prekarni sustav

ZAVRŠNI ZAKLJUČAK: angažman za nove susrete i dijaloge s obje strane

MORA POSTOJATI SENZIBILITET I PODRŠKA ZAJEDNICE

Proizašlo iz pitanja kako senzibilizirati javnost i zajednicu s ciljem razvijanja nove i njegovanja postojeće publike.

Jedina promjena je da ne treba stvari podrazumijevati. Pitanje je to ograničavajuće paradigme koja se treba promijeniti.

Sam umjetnik i njegov entuzijizam nisu dovoljni bez podrški, suradnji i suradnji sviju aktera. Sam entuzijizam nije održiv.

Konstruktivna rasprava otvorila je puno strukturnih problema kojima bi se umjetnička (plesna) zajednica trebala kontinuirano baviti te stoga i puno češće sastajati, razmjenjivati ideje i afirmativno posvetiti donošenju prijedloga i realizaciji povoljnih uvjeta za afirmaciju suvremenog plesa u društvu.

Potrebni su angažmani prema susretima u jednakim omjerima i s institucionalne i nezavisne scene budući da je ta suradnja ključna za održivi napredak.